

VÉGSŐ ZOLTÁN

Zarathustra és a dzsessz

MŰBÍRÁLAT - LII. évfolyam 29. szám, 2008. július 18.

Zene

Mit jelent és mik a következményei annak, ha Magyarországon egy olyan dzsesszlemez készül, amely nemzetközi mércével nézve is a legjobbak közé sorolható? A szakmának nevezett kör abban a bohózatban sakkozik, ahol Gramofon-díj játszik a Fonogram-díjjal: nálunk dzsesszlemezzel ezt a kettőt lehet elnyerni, de tulajdonképpen mindegy, melyiket ítéli meg, úgysis összekeverjük később; ráadásul komoly jutalom híján jelentőségük sincsen. Ennek megfelelően az altszaxofonos Tóth Viktor esetében sem oszt és szoroz az elnyert díj, ennél fontosabb, hogy meghívták most júliusban zenekarával a Bécsi Jazzfesztiválra, ahol többek között James Carter, Bobby McFerrin, Charles Lloyd, Abdullah Ibrahim és Caetano Veloso is fellépett. A Climbing with Mountains (Hegyekkel mászás) című lemez persze továbbra is jó cégér, amit egyáltalán nem a világ egyik kimagasló képességű dobosának, a közreműködő Hamid Drake neve húz.

Tóth Viktornak zenekarvezetőként kétségtelenül a trió (az ő elnevezésében tercett) formáció áll legjobban, ami akkor is trió marad, ha társakkal bővíti az alapfelállást (Valami Amerika; ÉS, 2005/8.). Az albumon szereplő szerzemények címeit böngészve kiderül, hogy azok impressziókon alapulnak, formalizmusnak és kötöttségnek nyoma sincs. Amennyire a hangulatos témák felsejleni engedik, sugárik mélyről egyfajta zsigerekben hordozott pallérozottság, de mégsem érezzük azt, hogy a tökéletesen elsajátított formák, a dzsesszhistória nagyjainak hagyatéka agyonnyomná a szellős koncepciót. Az utalások olyannyira finomak, olyannyira a saját nyelvezet szerint megformáltak, hogy sokkal inkább az áradó tiszteletet érezhetjük a megidézett géniuszok iránt, semmint a tőlük ellesett és bemagolt frázisok pontos visszajátszásának szándékát. Nehéz eldönteni, hogy a rendkívül ötletes témák, azoknak kibontása, a hangszerelés, a szólók, a zenekari összjáték vagy a teljes lemez komplexitása vonz-e legjobban. Vitathatatlan, hogy Tóth dallamai egytől egyig a mai dzsesszről szólnak, magukkal ragadnak és azt az érzést keltik, hogy örökérvényű művek születtek. A tizenegy kompozíció közül hatban a szólista társa, Kovács Ferenc trombitán. Kettejük hangzása ilyenkor egymást kiegészíti: olykor unisono játszanak, aminek eredményeként megszületik az a kissé nazális, ám páros dallamszövére különösen alkalmas hangszín, amely elvezet bennünket a nagy példaképekhez. Nem juthat más eszünkbe, például a "Message for fishes"-ben, mint Dizzy Gillespie együttese, amiben még játszott Charlie Parker. A keretek felismerésén túl azonban rögtön meghalljuk, hogy a tradíciók itt az örök visszatérés gondolataként szolgálnak, a bejárando út mégis személyre szabott. A meghúzott ív az in medias res kezdéstől Tóth ábrándos, a zenéhez fűződő viszonyát taglaló szabadkölteményéig jut el, amelyet egykori mentora, Pallai Péter mond a középtempójú dallamra. Minden olyan elemet megtalálunk, amik jellemzőek a modern, útkereső dzsesszre, ugyanakkor végtelenül hallgatóbarát gesztusokkal találkozunk, mert az egyenként kiragadott szerzemények éppoly élményszerűen befogadhatók, mint a teljes lemez bő hatvan perce.

Kiemelendő erény, ahogyan Hamid Drake nem mint világsztár dobos vesz részt a produkcióban, aki néha oda-odapötytyent valami látványosat; játéka ugyanis nem attraktív, hanem együttműködő. Az együttműködésben csodás pillanatokot hallhatunk a ritmusszekció másik tagjától, Szandai Mátýástól is, aki hol akkordozva, hol ötös lüktetésű ostinatóval kísér, majd a kellő pillanatban finoman halkra hangolt szólóba kezd. Nemrégiben hallottam élőben is a Tóth Viktor Tercettet (akkor Jeszenszky György dobolt), és folyamatosan éreztem, ahogyan a kevés hang, a technikai csillogás hiánya húzza a figyelmet fókuszát, és végül kiderült, hogy a felesleges momentumok elhagyásával miként válik a zene magától értetődővé és sokatmondó egységgé.

A meditációból, a természetről és világról való gondolkodásból mozgalmas, nyitott zene született, amely a megbolygathatatlan szellem tükre is egyben. Tóth Viktornak sikerült, ami sokaknak nem: a világtól - legalábbis jelképesen - elvonulni, és megtalálni a zenében saját magát.

(Tóth Viktor: Climbing with Mountains - BMC, 2007)